Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2024/6822

29.11.2024

RÅDETS REKOMMENDATION

av den 21 oktober 2024

om Litauens ekonomiska politik, budgetpolitik, sysselsättningspolitik och strukturpolitik

(C/2024/6822)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UTFÄRDAR DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 121.2 och 148.4,

med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 av den 29 april 2024 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 ([1]), särskilt artikel 3.3,

med beaktande av Europeiska kommissionens rekommendation,

med beaktande av Europaparlamentets resolutioner,

med beaktande av Europeiska rådets slutsatser,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande,

med beaktande av ekonomiska och finansiella kommitténs yttrande,

med beaktande av yttrandet från kommittén för socialt skydd,

med beaktande av yttrandet från kommittén för ekonomisk politik, och

av följande skäl:

(1) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 ([2]), genom vilken faciliteten för återhämtning och resiliens (*faciliteten*) inrättades, trädde i kraft den 19 februari 2021. Faciliteten ger ekonomiskt stöd till medlemsstaterna för genomförandet av reformer och investeringar och utgör en finanspolitisk impuls som finansieras av unionen. I enlighet med prioriteringarna för den europeiska planeringsterminen för samordning av den ekonomiska politiken bidrar faciliteten till den ekonomiska och sociala återhämtningen och till genomförandet av hållbara reformer och investeringar, i synnerhet reformer och investeringar för att främja den gröna och den digitala omställningen och göra medlemsstaternas ekonomier mer resilienta. Den bidrar också till att stärka de offentliga finanserna och stimulera tillväxt och sysselsättning på medellång och lång sikt, förbättra den territoriella sammanhållningen inom unionen och stödja det fortsatta genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

(2) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 ([3]) (*REPowerEU-förordningen*), som antogs den 27 februari 2023, syftar till att fasa ut unionens beroende av import av ryska fossila bränslen. Detta skulle bidra till energitrygghet och diversifiering av unionens energiförsörjning, samtidigt som användningen av förnybar energi, energilagringskapaciteten och energieffektiviteten ökar. Litauen har lagt till ett nytt REPowerEU-kapitel i sin nationella återhämtnings- och resiliensplan för att på så sätt finansiera viktiga reformer och investeringar som ska bidra till att målen för REPowerEU uppnås.

([1]) EUT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 av den 12 februari 2021 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens (EUT L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([3]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 av den 27 februari 2023 om ändring av förordning (EU) 2021/241 vad gäller REPowerEU-kapitel i planer för återhämtning och resiliens och om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013, (EU) 2021/1060 och (EU) 2021/1755 samt direktiv 2003/87/EG (EUT L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Den 16 mars 2023 offentliggjorde kommissionen ett meddelande med titeln *EU:s konkurrenskraft på lång sikt – efter 2030* för att ge underlag för politiska beslut och skapa ramvillkor för ökad tillväxt. I meddelandet fastställs konkurrenskraft med avseende på nio ömsesidigt förstärkande faktorer. Bland dessa faktorer är tillgång till privat kapital, forskning och innovation, utbildning och kompetens samt en fungerande inre marknad de främsta politiska prioriteringarna för reformer och investeringar, för att ta itu med aktuella produktivitetsutmaningar och bygga upp långsiktig konkurrenskraft i unionen och dess medlemsstater. Den 14 februari 2024 offentliggjorde kommissionen ett meddelande med titeln *Årsrapport för 2024 om den inre marknaden och konkurrenskraften*. I det meddelandet beskrivs konkurrensförmågan hos och konkurrensutmaningarna för den europeiska inre marknaden, och den årliga utvecklingen mäts enligt de nio fastställda faktorerna för konkurrenskraft.

(4) Den 21 november 2023 antog kommissionen 2024 års årliga översikt över hållbar tillväxt, vilket utgjorde starten för 2024 års omgång av den europeiska planeringsterminen för samordning av den ekonomiska politiken. Den 22 mars 2024 godkände Europeiska rådet prioriteringarna i 2024 års årliga översikt över hållbar tillväxt, som är inriktade på de fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet. Den 21 november 2023 antog kommissionen, på grundval av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 ([4]), även 2024 års rapport om förvarningsmekanismen, enligt vilken Litauen inte var en av de medlemsstater som kan påverkas eller riskerar att påverkas av obalanser och som skulle bli föremål för en fördjupad granskning. Samma dag antog kommissionen också ett yttrande om utkastet till budgetplan för 2024 för Litauen. Kommissionen antog också en rekommendation till rådets rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet samt ett förslag till 2024 års gemensamma sysselsättningsrapport med en analys av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningspolitiken och principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Rådet antog rekommendationen om den ekonomiska politiken i euroområdet ([5]) (*2024 års rekommendation om euroområdet*) den 12 april 2024 och den gemensamma sysselsättningsrapporten den 11 mars 2024.

(5) Den 30 april 2024 trädde unionens nya ram för ekonomisk styrning i kraft. Ramen omfattar den nya förordning (EU) 2024/1263 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning, rådets ändrade förordning (EG) nr 1467/97 ([6]) om påskyndande och förtydligande av tillämpningen av förfarandet vid alltför stora underskott och rådets ändrade direktiv 2011/85/EU ([7]) om krav på medlemsstaternas budgetramverk. Målen för den nya ramen för ekonomisk styrning är att främja sunda och hållbara offentliga finanser, hållbar och inkluderande tillväxt och resiliens genom reformer och investeringar och förhindra alltför stora underskott i de offentliga finanserna. Den nya ramen för ekonomisk styrning främjar även nationellt egenansvar och har ett större fokus på ett medelfristigt perspektiv, i kombination med en mer effektiv och enhetlig övervakning. Varje medlemsstat ska lämna in en nationell medelfristig finans- och strukturpolitisk plan till rådet och kommissionen. En nationell medelfristig finans- och strukturpolitisk plan innehåller en medlemsstats åtaganden vad gäller offentliga finanser, reformer och investeringar och omfattar en planeringshorisont på fyra eller fem år, beroende på den nationella valperiodens längd. Nettoutgiftsbanan ([8]) i de nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planerna ska uppfylla kraven i förordning (EU) 2024/1263, däribland kraven på att den offentliga skulden senast vid anpassningsperiodens slut förs in, eller hålls kvar, på en sannolikt nedåtgående bana, eller att den bibehålls på en sund nivå under 60 % av bruttonationalprodukten (BNP) och att den minskar och/eller håller underskottet i de offentliga finanserna under fördragets referensvärde på 3 % av BNP på medellång sikt. Om en medlemsstat åtar sig att genomföra ett antal relevanta reformer och investeringar i enlighet med kriterierna i förordning (EU) 2024/1263 kan anpassningsperioden förlängas med högst tre år. För att stödja utarbetandet av dessa nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer offentliggjorde kommissionen den 21 juni 2024 vägledning om den information som medlemsstaterna ska lämna i sina nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer och i sina årliga lägesrapporter. I enlighet med artiklarna 5 och 36 i förordning (EU) 2024/1263 översände kommissionen, i tillämpliga fall, referensbanor och teknisk information till medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska lämna in sina nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer senast den 20 september 2024, såvida inte medlemsstaten och kommissionen enas om att förlänga tidsfristen med en rimlig

([4]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser (EUT L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Rådets rekommendation av den 12 april 2024 om den ekonomiska politiken i euroområdet (EUT C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Rådets förordning (EG) nr 1467/97 av den 7 juli 1997 om påskyndande och förtydligande av tillämpningen av förfarandet vid alltför stora underskott (EGT L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk (EUT L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Nettoutgifter enligt definitionen i artikel 2.2 i förordning (EU) 2024/1263. *Nettoutgifter* är offentliga utgifter efter avdrag för i) ränteutgifter, ii) diskretionära åtgärder på inkomstsidan, iii) utgifter för unionsprogram som till fullo motsvaras av inkomster i form av unionsmedel, iv) nationella utgifter för samfinansiering av program som finansieras av unionen, v) konjunkturberoende delar av utgifter för arbetslöshetsersättning, samt vi) engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärder.

tidsperiod. I enlighet med de nationella rättsliga ramarna får medlemsstaterna diskutera sina utkast till medelfristiga planer med sina nationella parlament, be de oberoende finanspolitiska institutionerna att avge ett yttrande och samråda med arbetsmarknadens parter och andra nationella intressenter.

(6) Under 2024 fortsätter den europeiska planeringsterminen för samordning av den ekonomiska politiken att utvecklas i takt med genomförandet av faciliteten. Ett fullständigt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanerna är fortsatt viktigt för att de politiska prioriteringarna inom ramen för den europeiska planeringsterminen ska ge resultat, eftersom planerna bidrar till en effektiv hantering av alla eller en betydande del av de utmaningar som konstaterats i de relevanta landsspecifika rekommendationer som utfärdats på senare år. De landsspecifika rekommendationerna från 2019, 2020, 2022 och 2023 är lika relevanta för de återhämtnings- och resiliensplaner som granskats, uppdaterats eller ändrats i enlighet med artiklarna 14, 18 och 21 i förordning (EU) 2021/241.

(7) Den 14 maj 2021 lämnade Litauen in sin nationella återhämtnings- och resiliensplan till kommissionen i enlighet med artikel 18.1 i förordning (EU) 2021/241. Kommissionen har med stöd av artikel 19 i förordning (EU) 2021/241 bedömt återhämtnings- och resiliensplanens relevans, ändamålsenlighet, effektivitet och enhetlighet i enlighet med bedömningsriktlinjerna i bilaga V till den förordningen. Den 28 juli 2021 antog rådet sitt genomförandebeslut om godkännande av bedömningen av Litauens återhämtnings- och resiliensplan ([9]), som ändrades den 9 november 2023 enligt artikel 18.2 i förordning (EU) 2021/241 för att uppdatera det högsta ekonomiska bidraget för icke återbetalningspliktigt ekonomiskt stöd samt för att inkludera REPowerEU-kapitlet ([10]). Delutbetalningarna ska verkställas på villkor att kommissionen antar ett beslut i enlighet med artikel 24.5 i förordning (EU) 2021/241 om att Litauen på ett tillfredsställande sätt har uppnått de relevanta delmål och mål som anges i rådets genomförandebeslut. Om delmålen och målen ska anses ha uppnåtts på ett tillfredsställande sätt måste delmål och mål som tidigare uppnåtts förbli uppnådda.

(8) Den 19 juni 2024 offentliggjorde kommissionen 2024 års landsrapport för Litauen. Rapporten innehöll en bedömning av hur väl Litauen hade lyckats med de relevanta landsspecifika rekommendationer som rådet antog mellan 2019 och 2023, och en utvärdering av Litauens genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen. På grundval av denna analys konstaterades i landsrapporten brister i fråga om de utmaningar som inte eller endast delvis hade åtgärdats genom återhämtnings- och resiliensplanen, och även nya och framväxande utmaningar. I landsrapporten bedömdes också Litauens framsteg avseende genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och uppnåendet av unionens överordnade mål för sysselsättning, kompetens och fattigdomsbekämpning samt framstegen med att uppnå Förenta nationernas mål för hållbar utveckling.

(9) Enligt uppgifter som validerats av Eurostat ökade Litauens underskott i de offentliga finanserna från 0,6 % av BNP 2022 till 0,8 % 2023, medan den offentliga skulden ökade från 38,1 % av BNP i slutet av 2022 till 38,3 % i slutet av 2023.

(10) Den 12 juli 2022 rekommenderade rådet ([11]) Litauen att under 2023 säkerställa att ökningen av de nationellt finansierade primära löpande utgifterna är i linje med en övergripande neutral finanspolitisk inriktning ([12]), med beaktande av ett fortsatt tillfälligt och riktat stöd till de hushåll och företag som drabbas hårdast av de höjda energipriserna och till människor som flyr från Ukraina. Litauen rekommenderades att vara redo att anpassa de löpande utgifterna efter den föränderliga situationen. Litauen rekommenderades också att öka de offentliga investeringarna för den gröna och den digitala omställningen och för energitrygghet med beaktande av REPowerEU-initiativet, inbegripet med hjälp av faciliteten och andra unionsmedel. Enligt kommissionens beräkningar var den finanspolitiska inriktningen ([13]) under 2023 expansiv, 0,6 % av BNP, i en miljö med hög inflation. Ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter (diskretionära åtgärder på inkomstsidan ej inräknade) under 2023 gav ett i stort sett neutralt bidrag till den finanspolitiska inriktningen på - 0,2 % av BNP. Det inbegriper de ökade kostnaderna (0,1 % av BNP) för att ge tillfälligt skydd åt personer som fördrivits från Ukraina. Ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter under 2023 var i linje med rådets rekommendation av

([9]) ST 10477/21 INIT; ST 10477/21 ADD 1.

([10]) Rådets genomförandebeslut av den 9 november 2023 om ändring av genomförandebeslutet av den 28 juli 2021 om godkännande av bedömningen av Litauens återhämtnings- och resiliensplan (ST 14637/23 INIT; ST 14637/23 ADD 1).

([11]) Rådets rekommendation av den 12 juli 2022 om Litauens nationella reformprogram 2022 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2022 (EUT C 334, 1.9.2022, s. 120).

([12]) Enligt kommissionens vårprognos 2024 beräknas Litauens potentiella produktionstillväxt på medellång sikt för 2023, som används för att mäta den finanspolitiska inriktningen, uppgå till 10,5 % i nominella termer, baserat på den potentiella produktionstillväxten på medellång sikt (tioårigt genomsnitt) och BNP-deflatorn för 2023.

([13]) Den finanspolitiska inriktningen definieras som ett mått på den årliga förändringen i det underliggande saldot för de offentliga finanserna. Syftet är att bedöma den ekonomiska impuls som härrör från finanspolitiska åtgärder, både sådana som är nationellt finansierade och sådana som finansieras genom unionens budget. Den finanspolitiska inriktningen mäts som skillnaden mellan i) den potentiella tillväxten på medellång sikt och ii) förändringen i primära utgifter exklusive diskretionära åtgärder på inkomstsidan (utan att beakta tillfälliga covid-19-relaterade krisåtgärder) och inbegripet utgifter som finansieras med icke återbetalningspliktigt stöd (bidrag) inom ramen för faciliteten och andra unionsmedel.

den 12 juli 2022. Det i stort sett neutrala bidraget från nationellt finansierade primära löpande utgifter berodde på minskningen med 0,9 procentenheter av kostnaden för stödåtgärderna (riktade och oriktade) för hushåll och företag som svar på de höjda energipriserna. Löner i den offentliga sektorn, sociala förmåner och pensioner hörde till de främsta drivkrafterna bakom ökningen av de nationellt finansierade primära löpande utgifterna (exklusive diskretionära inkomståtgärder). Utgifter som finansierades med bidrag från faciliteten och andra unionsmedel uppgick till 1,2 % av BNP 2023. Nationellt finansierade investeringar uppgick till 3,5 % av BNP 2023, vilket är en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med 2022. Litauen finansierade ytterligare investeringar genom faciliteten och andra unionsmedel. Litauen finansierade offentliga investeringar i den gröna och den digitala omställningen och i energitrygghet, såsom installationen av fyra anläggningar för energilagring för att säkerställa säkerheten och stabiliteten i det litauiska elsystemet. Dessa offentliga investeringar finansieras delvis genom faciliteten för återhämtning och resiliens och andra unionsmedel.

(11) Enligt kommissionens vårprognos 2024 kommer BNP i fasta priser att öka med 2,0 % 2024 och med 2,9 % 2025, och inflationen mätt genom det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) kommer att uppgå till 1,9 % 2024 och 1,8 % 2025.

(12) I vårprognosen 2024 förväntar sig kommissionen ett underskott i de offentliga finanserna på 1,8 % av BNP 2024, medan skuldkvoten i förhållande till BNP förväntas öka till 38,9 % till slutet av 2024. Ökningen av underskottet 2024 återspeglar ökade utgifter som inte helt motsvaras av ökade intäkter. Utgifterna ökar på grund av indexeringen av pensioner och sociala förmåner, ökning av löner i den offentliga sektorn, löpande transfereringar från staten och ränteutgifter. Lönerna i den offentliga sektorn beräknas öka i samma takt som lönerna i den privata sektorn för att bevara den offentliga sektorns konkurrenskraft som arbetsgivare. Enligt kommissionens beräkningar förväntas en expansiv finanspolitisk inriktning (1,6 % av BNP) under 2024.

(13) Utgifter uppgående till 0,8 % av BNP förväntas bli finansierade av icke återbetalningspliktigt stöd (bidrag) inom ramen för faciliteten under 2024, jämfört med 0,3 % av BNP 2023, enligt kommissionens vårprognos 2024. Utgifter som finansieras genom bidrag inom ramen för faciliteten kommer att möjliggöra kvalitativa investeringar och produktivitetshöjande reformer utan att ha någon direkt inverkan på Litauens offentliga saldo eller skuldsättning. Utgifter uppgående till 0,5 % av BNP förväntas täckas genom lån från faciliteten under 2024, jämfört med 0,0 % av BNP 2023, enligt kommissionens vårprognos 2024.

(14) Den 14 juli 2023 rekommenderade rådet ([14]) Litauen att upprätthålla sunda offentliga finanser under 2024. När medlemsstaterna genomförde sina budgetar för 2023 och utarbetade sina utkast till budgetplaner för 2024 uppmanades de att ta hänsyn till att kommissionen skulle föreslå rådet att inleda underskottsbaserade förfaranden vid alltför stora underskott på grundval av utfallet för 2023. Enligt kommissionens vårprognos 2024 beräknas Litauens strukturella saldo uppgå till - 0,8 % av BNP 2024, från 0,1 % 2023, och därmed fortsatt ligga nära landets medelfristiga budgetmål om ett strukturellt saldo på - 1,0 % av BNP. Detta överensstämmer med rådets rekommendation.

(15) Rådet rekommenderade vidare Litauen att vidta åtgärder för att avveckla krisstödsåtgärderna på energiområdet så snart som möjligt under 2023 och 2024. Rådet rekommenderade dessutom att om nya ökningar av energipriset skulle kräva nya eller fortsatta stödåtgärder ska Litauen säkerställa att sådana stödåtgärder är inriktade på att skydda utsatta hushåll och företag, att de är finanspolitiskt överkomliga och att de bevarar incitamenten till energibesparingar. Enligt kommissionens vårprognos 2024 beräknas nettobudgetkostnaden ([15]) för krisstödsåtgärderna på energiområdet uppgå till 0,3 % av BNP år 2023 och väntas uppgå till mindre än 0,1 % år 2024 och 0,0 % år 2025. I synnerhet kommer kompensationen för moms beräknad på värmeenergi och varmvatten för hushållskonsumenter att fortsätta att gälla 2024. Krisstödsåtgärderna på energiområdet har avvecklats under 2023 och 2024. Detta överensstämmer med rådets rekommendation.

(16) Rådet rekommenderade vidare Litauen att bevara nationellt finansierade offentliga investeringar och säkerställa ett effektivt utnyttjande av bidrag från faciliteten och andra unionsmedel, särskilt för att främja den gröna och den digitala omställningen. Enligt kommissionens vårprognos 2024 kommer nationellt finansierade offentliga investeringar att minska från 3,5 % av BNP 2023 till 3,3 % av BNP 2024. Detta beror på exceptionellt stora investeringar i infrastruktur under 2023, inbegripet i försvar och säkerhet. Som jämförelse uppgick de nationellt finansierade offentliga investeringarna i genomsnitt till 2,8 % av BNP under perioden 2019–2022. Med beaktande av dessa ytterligare faktorer bedöms de offentliga investeringarna under 2024 överensstämma med rådets

([14]) Rådets rekommendation av den 14 juli 2023 om Litauens nationella reformprogram 2023 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2023 (EUT C 312, 1.9.2023, s. 135).

([15]) Siffran anger den årliga budgetkostnaden för dessa åtgärder, inklusive inkomster och utgifter och, i tillämpliga fall, exklusive intäkter från skatter på energileverantörers oförutsedda vinster.

rekommendation. Offentliga utgifter som finansieras med inkomster i form av unionsmedel – däribland bidrag inom ramen för faciliteten – förväntas öka från 1,2 % av BNP under 2023 till 1,8 % av BNP under 2024.

(17) På grundval av de politiska åtgärder som är kända vid stoppdatumet för prognosen och vid oförändrad politik förutses i kommissionens vårprognos 2024 ett underskott i de offentliga finanserna på 2,2 % av BNP för 2025. Ökningen av underskottet 2025 återspeglar främst ökade sociala utgifter på grund av indexeringen av pensioner och sociala förmåner, medan intäkterna beräknas förbli stabila som en procentandel av BNP: Den beräknade ökningen av intäkterna från sociala avgifter och indirekta skatter kommer att uppvägas av minskade intäkter från bolagsskatter på grund av utfasningen av det ”tillfälliga solidaritetsbidrag” som för närvarande tas ut av bankerna ([16]), samt den beräknade minskningen av ränteintäkterna eftersom regeringen planerar att minska sina kontantinsättningar hos centralbanken. Den offentliga skuldkvoten i förhållande till BNP förväntas öka till 41,6 % i slutet av 2025 eftersom den drivits upp av det ökande underskottet.

(18) Litauens skatteintäkter som andel av BNP ökade 2023 men ligger betydligt under unionsgenomsnittet. Detta begränsar den tillgängliga finansieringen för offentliga utgifter för hälso- och sjukvård, socialt skydd och allmänna offentliga tjänster. Intäkterna från fastighetsskatter, som är bland de skatter som gör minst skada för tillväxten, uppgick 2022 till endast 0,3 % av BNP, omkring sju gånger lägre än unionsgenomsnittet. Från förmögenhetsskatt uppbar Litauen mindre än hälften av unionsgenomsnittet (som andel av BNP), landet har några av de lägsta transportskatterna i unionen och är en av få medlemsstater utan någon årlig fordonsskatt. De offentliga utgifterna för socialt skydd ökade 2023, men ligger fortfarande långt under unionsgenomsnittet. Detta tar sig uttryck i att de sociala förmånerna ligger på låga nivåer och har begränsad täckning, och ålderspensionerna är bland de lägsta i unionen i förhållande till inkomst av tjänst ([17]). Utgifterna för allmänna offentliga tjänster är särskilt låga, då dessa får mindre än hälften av den finansiering (som procent av BNP) som motsvarar unionsgenomsnittet. Otillräckliga finansiella resurser för hälso- och sjukvård leder till höga nivåer av icke tillgodosedda behov för patienterna, särskilt för låginkomsttagare, ett starkt beroende av patientavgifter och oförmåga att erbjuda konkurrenskraftiga löner och villkor till hälso- och sjukvårdspersonal.

(19) I enlighet med artikel 19.3 b i förordning (EU) 2021/241 och kriterium 2.2 i bilaga V till den förordningen omfattar återhämtnings- och resiliensplanen ett stort antal ömsesidigt förstärkande reformer och investeringar som ska vara genomförda senast 2026. Dessa reformer och investeringar förväntas bidra till att effektivt ta itu med alla eller en betydande del av de utmaningar som konstaterats i relevanta landsspecifika rekommendationer. Inom denna snäva tidsram är det viktigt att snabbt gå vidare med ett effektivt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen, inbegripet REPowerEU-kapitlet, för att stärka Litauens konkurrenskraft på lång sikt genom den gröna och den digitala omställningen, samtidigt som social rättvisa säkerställs. Om Litauen ska kunna visa resultat avseende åtagandena i återhämtnings- och resiliensplanen senast till augusti 2026 är det viktigt att Litauen fortsätter med genomförandet av reformer och investeringar genom att åtgärda relevanta utmaningar, särskilt skattereformen. Att lokala och regionala myndigheter, arbetsmarknadens parter, det civila samhället och andra berörda parter deltar på ett systematiskt sätt är fortsatt avgörande för att säkerställa ett brett egenansvar för ett framgångsrikt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen.

(20) Som en del av halvtidsöversynen av de sammanhållningspolitiska programmen, i enlighet med artikel 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 ([18]), är Litauen skyldigt att se över varje program som får stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), Europeiska socialfonden+ (ESF+), Sammanhållningsfonden och Fonden för en rättvis omställning (FRO) senast i mars 2025, med beaktande av bland annat de utmaningar som konstaterades i de landsspecifika rekommendationerna 2024 liksom landets nationella energi- och klimatplan. Denna översyn utgör grunden för den slutgiltiga tilldelningen av unionsmedlen i varje program. Litauen har gjort framsteg i genomförandet av de sammanhållningspolitiska programmen och den europeiska pelaren för sociala rättigheter, men utmaningar och betydande regionala skillnader kvarstår mellan huvudstadsregionen och resten av Litauen när det gäller ekonomisk aktivitet, investeringar och sociala indikatorer. Det är av avgörande vikt att påskynda genomförandet av de sammanhållningspolitiska programmen. De prioriteringar som man kom överens om i programmen är fortfarande relevanta. Det är viktigt att fortsätta att ta itu med regionala skillnader samtidigt som man fokuserar på distrikt som släpar efter. Att förbättra kvaliteten på och tillgången till utbildning (bland annat

([16]) Den 18 juni 2024 förlängde det litauiska parlamentet det tillfälliga solidaritetsbidraget med ett år, till slutet av 2025. De beräknade ytterligare intäkterna (cirka 0,1 % av BNP) återspeglas inte i kommissionens vårprognos 2024.

([17]) I Litauen beskattas inte ålderspensioner och socialförsäkringsavgifter betalas inte. Jämförelsen görs mellan ålderspensioner netto och förvärvsinkomst brutto.

([18]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik (EUT L 231, 30.6.2021, s. 159, http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

genom att genomföra den europeiska barngarantin), sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster är fortfarande relevant. Litauen skulle också kunna använda den europeiska plattformen för strategisk teknik, som inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/795 ([19]), för att stödja omvandlingen av industrin genom utveckling och tillverkning av digital och teknikintensiv innovation med högt mervärde samt ren och resurseffektiv teknik och bioteknik, även på området för försvar och dubbla användningsområden.

(21) Utöver de ekonomiska och sociala utmaningar som åtgärdas genom återhämtnings- och resiliensplanen och andra unionsmedel står Litauen inför flera ytterligare utmaningar som rör hälso- och sjukvårdssystemet och pensionssystemet, konkurrenskraft, offentliga tjänster samt miljö- och resurshantering.

(22) Utbudet av förebyggande hälsovård, hälsovårdstjänster för tidig diagnos samt primärvårdstjänster är begränsat i Litauen, och det råder brist på lämplig kompetens inom primärvårdsgrupperna. Till följd av detta är nivåerna av dödsfall i sjukdomar som hade gått att förebygga och behandla fortfarande höga. Detta påverkas av brister när det gäller förebyggande insatser, hälsokontroller och tillhandahållande av behandling, men även av beteenderelaterade riskfaktorer. Utgifterna för hälso- och sjukvård är fortfarande bland de lägsta i unionen (endast 68,6 % av dem finansierades offentligt 2021). Litauen börjar vidta lagstiftningsåtgärder och satsa på investeringar för att stärka primärvården och den förebyggande hälsovården, men resultaten har ännu inte uppnåtts.

(23) Även om de sociala förmånerna och ålderspensionerna har ökat i genomsnitt under de senaste åren är skatteförmånssystemets kapacitet att minska fattigdomen (20,9 % jämfört med 16,5 % i unionen) och inkomstskillnaderna (där förhållandet mellan inkomstkvintilerna S80/S20 ligger på 6,39 jämfört med 4,74 i unionen) i Litauen fortfarande otillräcklig. Tillräckligheten i fråga om ålderspension i förhållande till inkomsten före pensionering har försämrats och är fortfarande kritiskt låg. År 2022 utgjorde den disponibla medianinkomsten för äldre (65 år eller äldre) 65 % av medianvärdet före pensionering ([20]), vilket var 15 procentenheter lägre än unionsgenomsnittet. Den senare skillnaden mellan inkomst före och efter pensioneringen har ökat sedan 2014. Den sammanlagda ersättningsnivån för ålderspensioner ([21]), som beräknar pensionernas storlek som andel av lönerna före pensionen och före skatt, var den lägsta i unionen 2022. Även om den genomsnittliga pensionen från den statliga socialförsäkringsfonden har ökat betydligt (från 277 euro 2017 till 539 euro 2023), ligger den fortfarande under fattigdomsgränsen (564 euro 2023). Pensionernas sammantaget låga tillräcklighet är en av de främsta orsakerna till fattigdomen bland äldre. År 2022 var fattigdomsrisken bland äldre en av de högsta i unionen (39,5 % i Litauen jämfört med 17,3 % i unionen). Trots de senaste årens framsteg är energifattigdomen fortfarande bland de högsta i unionen. Att ta itu med dessa utmaningar skulle också bidra till att stödja uppåtgående social konvergens, i linje med kommissionens avdelningars landsanalys i andra steget som bygger på inslagen i ramen för social konvergens, som lanserades 2024. I enlighet med artikel 3.3 b i förordning (EU) 2024/1263 ska den europeiska planeringsterminen omfatta kommissionens övervakning av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättning, bland annat genom en ram för identifiering av riskerna för den sociala konvergensen.

(24) Regionala skillnader kvarstår i Litauen och förvärras av den negativa demografiska utvecklingen. Litauen har en betydligt större klyfta mellan stad och landsbygd när det gäller risken för fattigdom eller social utestängning jämfört med unionsgenomsnittet (10,7 procentenheter jämfört med 0,4 procentenheter 2022, beräknat som skillnaden i andel av befolkningen). För mindre och mer avlägsna kommuner blir det allt svårare att ge tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet, utbildning, sociala tjänster, transport, energi, vattenförsörjning och andra offentliga tjänster på ett effektivt sätt och att påskynda den ekonomiska utvecklingen. Kommunerna saknar samarbete för att samla expertis och investeringar för att öka och förbättra effektiviteten och ändamålsenligheten i tillhandahållandet av offentliga tjänster. Ett fragmenterat och ojämnt utvecklat kollektivtrafiksystem, bristen på intern konnektivitet och intermodalitet ([22]), reseplanering och andra grundläggande passagerartjänster hindrar tillgången till arbetstillfällen och offentliga tjänster, särskilt i avlägsna områden och landsbygdsområden, vilket bidrar till regionala skillnader. Litauen har det minst utvecklade och minst använda kollektivtrafiknätet i unionen, och endast 5,3 % av

([19]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/795 av den 29 februari 2024 om inrättande av den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP), och om ändring av direktiv 2003/87/EG och förordningarna (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) nr 1303/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 och (EU) 2021/241 (EUT L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([20]) Disponibel medianinkomst för åldersgruppen 55–64 år.

([21]) Indikatorn definieras som kvoten för individuell medianbruttopension för åldersgruppen 65–74 år i förhållande till individuell medianbruttoinkomst för åldersgruppen 50–59 år, exklusive andra sociala förmåner.

([22]) En egenskap hos ett transportsystem där minst två olika transportsätt används på ett integrerat sätt för att slutföra en transportsekvens från dörr till dörr.

passagerartrafiken sker med kollektivtrafik, varav 0,9 % med tåg. Litauen har betydande möjligheter att förbättra samordningen av sitt kollektivtrafiksystem både på regional och central nivå.

(25) Litauen har haft en begränsad produktivitetstillväxt, delvis på grund av kompetensglapp. Även om landet har en av de högsta andelarna högskoleutbildade är bristen på kvalificerad personal ett stort hinder för långsiktiga investeringar för 72 % av de litauiska företagen, medan endast 47 % av de högskoleutbildade hittar arbeten som motsvarar deras utbildningsnivå. Deltagandet från arbetsmarknadens parter i utarbetandet av studieprogram och kvalitetskontrollen av studieprogram inom högskoleutbildning är fortfarande svagt. Nätverket av lärosäten har inte anpassats till det minskande antalet studenter och kommer att utsättas för ytterligare press när ett nytt antagningssystem för studenter träder i kraft i år. Litauen har planerat flera omorganisationsprojekt för högskolorna, men det krävs ytterligare insatser för att öka effektiviteten i nätverket för högre utbildning och konsolidera det fragmenterade forskningssystemet.

(26) Litauen ligger efter unionsgenomsnittet när det gäller olika innovationsindikatorer, såsom forsknings- och innovationsintensitet, offentlig-privata partnerskap och privata investeringar i forskning och innovation. Offentliga utgifter för FoI uppgick till 0,53 % av BNP 2022, vilket är den lägsta nivån sedan 2007. Komplexa regler begränsar tillgången till offentliga stödåtgärder för FoI för den akademiska världen och näringslivet. Privata investeringar i forskning och innovation har stagnerat under de senaste åren och är tre gånger lägre än unionsgenomsnittet. Detta förvärras av begränsad tillgång till finansiering, vilket hindrar tillväxten för innovativa företag, särskilt små och medelstora företag, som har begränsad tillgång till alternativa finansieringskällor.

(27) Litauens ekonomi, och särskilt dess industri, är betydligt mindre effektiv när det gäller att använda material för att producera välstånd än unionsgenomsnittet. Resursproduktiviteten har konstant legat under unionsgenomsnittet sedan 2018 och kännetecknas av ett högre materialavtryck. Litauens cirkulära materialanvändning var tre gånger lägre än unionsgenomsnittett 2022 (4,1 % jämfört med 11,5 %) och har inte visat några tecken på förbättringar sedan 2018. Detta innebär att omkring 96 % av allt material i Litauen inte återanvänds, vilket tyder på ett betydande utrymme för att förbättra det fragmenterade systemet för sortering och återvinning av avfall och främja användningen av sekundära material för värdeskapande. Dessutom byggdes tre fjärdedelar av ytarealen av Litauens byggnadsbestånd före 1992, vilket innebär låg energieffektivitet och högre energiförbrukning (och energifattigdom). Att förbättra resursproduktiviteten kan minska beroendet av volatila råvarumarknader, sänka produktionskostnaderna och därmed öka konkurrenskraften genom effektivitetsvinster, samtidigt som de negativa miljöeffekterna minimeras. Samtidigt har två tredjedelar av de livsmiljöer som skyddas enligt unionslagstiftningen en ogynnsam bevarandestatus, medan endast hälften av alla ytvattenförekomster uppnår god ekologisk status. Litauen har drabbats av en betydande förlust av biologisk mångfald i jordbrukslandskapen. Detta exemplifieras av en minskning med nästan hälften av populationen av odlingslandskapets fåglar under perioden 2000–2020. Jordbrukssektorn är dessutom Litauens näst största utsläppskälla för växthusgaser och har sett sina utsläpp öka sedan 2005. Totalt uppskattades miljöinvesteringsgapet till 2,2 % av BNP i Litauen under perioden 2014–2020, vilket är långt över unionsgenomsnittet på 0,8 %. Det finns fortfarande utrymme för att ytterligare anpassa jordbruksmetoderna till miljömålen.

(28) Mot bakgrund av de nära inbördes kopplingarna mellan ekonomierna i euroområdet och deras totala bidrag till Ekonomiska och monetära unionens funktion, rekommenderade rådet 2024 att medlemsstaterna i euroområdet vidtar åtgärder, inbegripet genom sina återhämtnings- och resiliensplaner, för att genomföra 2024 års rekommendation om euroområdet. För Litauen bidrar rekommendationerna 1, 2, 3 och 4 till genomförandet av den första, andra, tredje och fjärde rekommendationen i 2024 års rekommendation om euroområdet.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS Litauen att 2024 och 2025 vidta följande åtgärder:

1. Lämna in den medelfristiga finans- och strukturpolitiska planen i tid. I linje med kraven i den reformerade stabilitets- och tillväxtpakten begränsa ökningen av nettoutgifterna ([23]) under 2025 till en nivå som är förenlig med att bland annat hålla underskottet i de offentliga finanserna under fördragets referensvärde på 3 % av BNP och hålla den offentliga skulden på

([23]) Enligt artikel 2.2 i förordning (EU) 2024/1263 avses med nettoutgifter: offentliga utgifter efter avdrag för ränteutgifter, diskretionära åtgärder på inkomstsidan, utgifter för unionsprogram som till fullo motsvaras av inkomster i form av unionsmedel, nationella utgifter för samfinansiering av program som finansieras av unionen, konjunkturberoende delar av utgifter för arbetslöshetsersättning samt engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärder.

en sund nivå på medellång sikt. Tillhandahålla lämplig finansiering för hälso- och sjukvård, socialt skydd och allmänna offentliga tjänster.

2. Åtgärda relevanta utmaningar för att möjliggöra ett fortsatt, snabbt och effektivt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen, inbegripet REPowerEU-kapitlet, och säkerställa att reformer och investeringar är genomförda senast till augusti 2026. Påskynda genomförandet av sammanhållningspolitiska program. Inom ramen för halvtidsöversynen av dessa program, fortsätta att fokusera på de överenskomna prioriteringarna, samtidigt som de möjligheter som den europeiska plattformen för strategisk teknik erbjuder för att förbättra konkurrenskraften beaktas.

3. Förbättra hälsoresultaten och hälso- och sjukvårdssystemets motståndskraft genom att stärka primärvården och utöka den förebyggande vården. Öka ålderspensionernas tillräcklighet, samtidigt som pensionssystemets hållbarhet bibehålls. Ta itu med regionala skillnader genom att främja samarbete mellan kommuner för att förbättra tillgången till offentliga tjänster, inklusive kollektivtrafik.

4. Ta itu med kompetensglapp genom att förbättra den högre utbildningens relevans på arbetsmarknaden. Underlätta privata investeringar i forskning och innovation. Öka resursproduktiviteten för att göra framsteg mot en cirkulär ekonomi.

Utfärdad i Luxemburg den 21 oktober 2024.

På rådets vägnar

NAGY I.

Ordförande